

УДК 341.7

В.Ю. Кузьма

СПЕЦІАЛЬНІ МІСІЇ МІЖНАРОДНИХ МІЖУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Статтю присвячено висвітленню теоретичних і практичних аспектів функціонування спеціальних місій міжнародних міжурядових організацій на сучасному етапі. Відзначено, що диверсифікація міжнародних відносин сприяє розширенню взаємовідносин між суб'єктами міжнародного права у різних формах. Актуалізовано на тому, що міжнародні міжурядові організації реалізуючи право зовнішніх зносин дедалі частіше використовують дипломатію ad hoc або спеціальні місії. Виділено, що тенденцією розвитку інституту спеціальних місій є практика їх здійснення міжнародними міжурядовими організаціями з різних питань на різних рівнях. При цьому, підкреслено відсутність нормативного закріплення усіх аспектів їх функціонування. Особливу увагу приділено діяльності окремим спеціальним місіям міжнародних міжурядових організацій в Україні. Встановлено, що дипломатичні тимчасові місії ООН, ОБСЄ, ЄС і в умовах російсько-української війни здійснюються відповідно до положень Конвенції про спеціальні місії 1969 р., звичаєвого права та додатково регламентуються відповідними угодами і меморандумами.

Враховуючи тривалість існування інституту спеціальних місій, і як показує практика, в умовах російсько-української війни така форма дипломатичної діяльності ММО не тільки посідає важливе місце у процесі міжнародного спілкування, але і динамічно розвивається і вдосконалюється, що в перспективі потребуватиме додаткового міжнародно-правового регулювання.

Ключові слова: дипломатія ad hoc; Європейський Союз; захист прав людини; міжнародне право; міжнародні міжурядові організації; норми міжнародного звичаєвого права; Організація з безпеки і співробітництва в Європі; Організація Об'єднаних Націй; право зовнішніх зносин; російсько-українська війна; спеціальні місії.

DOI 10.34079/2226-3047-2023-14-27-86-93

Постановка проблеми та її актуальність. Враховуючи значні зміни у міжнародно-правовій системі у XXI ст., одним з актуальних питань сьогодення залишається підтримка відносин між суб'єктами міжнародного права у різних формах, як на постійній основі, так і в кожному окремому випадку. У зв'язку із збільшенням кількості міжнародних міжурядових організацій (ММО), розширенням їх сфер співробітництва та вирішенням ними значної кількості питань відбувається розширення форм їх багатосторонньої дипломатії, а саме спеціальних місій ММО у державах-членах, не членах та ін. ММО. Хоча функції спеціальних місій ММО дещо відрізняються від функцій постійних дипломатичних місій, і ті, і інші є представництвами суб'єктів міжнародного права, які завжди направляються до інших суб'єктів з офіційною місією, але при цьому обидва користуються дипломатичними імунітетами та привілеями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні напрями досліджень здебільшого сфокусовані на висвітленні питань правового статусу міжнародних міжурядових організацій ММО, їх правосуб'єктності, юридичної природи, форм співробітництва та загалом правових аспектів діяльності у працях як закордонних, а

саме: Ф. Бенуа-Ромера, Л. Дембінського, Нільса М. Блоккера, М. Браєра, Г. Клебеса, Я. Полякевича, С. Шмаля, Г. Г. Шермерса та ін., так і вітчизняних вчених - Т. О. Анцупової, М. М. Гнатовського, Д. І. Кулеби, І. С. Піляєва, В. М. Репецького, К. В. Смирнової, О. В. Шпаковича ін. Однак, незважаючи на значний внесок науковців у розвиток права міжнародних організацій, окремі аспекти все ще залишаються при цьому не повністю досліджені. Діяльність спеціальних місій як невід'ємна складова дипломатичного права саме ММО здебільшого є поза увагою наукової спільноти і потребує відповідного обґрунтування, як теоретичного, так і з позицій практичного застосування.

Метою наукового дослідження є систематизація теоретичних і практичних аспектів функціонування спеціальних місій міжнародних міждержавних організацій на сучасному етапі.

Вклад основного матеріалу дослідження. Направлення спеціальних місій є одним з проявів міжнародної правосуб'єктності ММО і їх реалізації права зовнішніх зносин. Спеціальні місії ММО, будучи дієвим інструментом та засобом для вирішення різних проблем активно функціонують і охоплюють більше сфер та напрямів діяльності. При цьому питання дипломатії *ad hoc* стають досить актуальними та здобувають все більшого значення в міжнародному праві, а спеціальні місії набирають нових форм і нового змісту.

Інститут спеціальних місій, беручи початок у звичасвій формі ще з античних часів, розвинувшись після Другої світової війни за допомогою конвенційних норм, сьогодні займає важливе місце, не тільки у дипломатичних відносинах між державами, а й ММО. Загалом, ММО у своїй практиці використовують два види місій, а саме у формі постійних дипломатичних місій (представництв) та тимчасових спеціальних місій або місій *ad hoc*. Однак, межа між ними сьогодні є розмитою, а спецмісії стають більш гнучкими та за досить короткий термін дають можливість вирішити ряд важливих питань.

При цьому, закордонні науковці виокремлюють й певну їх класифікацію та виділяють, що спеціальні місії до держав-членів ММО надсилають примирливі або інші місії з метою виконання різних завдань. Деякі з них відправляються на прохання двох або більше держав, щоб допомогти вирішити суперечку між ними, і в цьому випадку сама організація не бере участі. Інші місії виконують наглядову функцію для самої ММО. Часто направляються спецмісії до країн, що розвиваються для розробки програм, формулювання проектів або з метою їх оцінки.

Окрім того спеціальні місії надсилаються членам ММО з проханням про більшу фінансову підтримку, для збору інформації або для розгляду майбутньої політики Організації. Спеціалізовані установи ООН також відправляють спеціальні місії з конкретними цілями. Зазвичай дипломатичні спецмісії направляються однією ММО, але бувають також випадки, коли кілька ММО досягають домовленості про об'єднану спільну місію. Прикладом може слугувати «трипарламентська місія» до Албанії в січні 1998 р., до складу якої входили члени Європейського Парламенту, Парламентської Асамблеї Ради Європи та Парламентської Асамблеї ОБСЄ з метою сприяння прогресу в розробці албанської конституції (Schermers, H. and Blokker, N., 2011, p.1175).

Дипломатичне представництво виконує функції загального представництва та координації, тоді як спеціальна місія ММО відзначається спеціалізованим та специфічним характером своїх функцій, які можуть здійснюватися самим Генеральним Секретарем або уповноваженими ним особами. Науковець Л. Дембінський виділяє ще приклади спецмісій ММО, коли у 1954 р. Генеральна Асамблея ООН доручила Генеральному Секретарю здійснити поїздку до Пекіна для проведення переговорів

щодо звільнення ув'язнених, захоплених під час війни в Ірані. Також під час кризи в Ірані, за рішенням Ради Безпеки ООН, він відвідав Тегеран у 1980 р. Представники Генерального Секретаря були направлені також для участі в багатьох кризових ситуаціях: в Йорданії (1958), в Домініканській Республіці (1965), на Кіпрі та Близькому Сході (1976) і в багатьох тривалих індо-пакистанських конфліктах (1963) (Dembinski, 1988, p.61).

Значна різноманітність спеціальних місій з давніх давен і практика їх застосування стали об'єктом напрацювань науковцями на доктринальному рівні. Враховуючи відмінності у складі, характері діяльності, функціях, множинність ознак класифікації не спотворює юридичної сутності спеціальної місії, але на сучасному етапі вказує на факт їх важливості в дипломатичних відносинах, але і на доктринальні розбіжності з цього питання (Nikołajew, 2013, p.145).

В умовах розширення відносин між різними суб'єктами міжнародного права, та їх еволюцією у різних сферах практика направлення спеціальних місій набирає нових форм. Зростання кількості та видозмінність дипломатичних спеціальних місій, а особливо ММО однозначно потребує детального правового регулювання їх роботи. Однак, на сучасному етапі основним документом на міжнародному рівні, яким визначено правові засади їх діяльності є Конвенція про спеціальні місії від 8 грудня 1969 р. відома як «Нью-Йорська конвенція» (Конвенція) ратифікована 40 державами, в тому числі і Україною. При цьому, даний документ не регулює питань функціонування спеціальних місій ММО, а лише держав. Так, у ст. 1 Конвенції про спеціальні місії 1969 р. визначено, що спеціальна місія є тимчасова місія, що за своїм характером представляє державу і направляється однією державою в іншу за згодою останньої для розгляду з нею певних питань або для виконання щодо неї певного завдання. Але сучасні реалії показують, що кожен суб'єкт міжнародного права, направляє і приймає спеціальні місії як важливий елемент вияву реалізації права посольства.

Загалом, ММО дотримуються у відносинах з іншими суб'єктами міжнародного права положень цієї Конвенції не будучи її учасниками. Враховуючи на сьогодні значну проліферацію норм права міжнародних організацій та дипломатичного права, все ж таки окремі аспекти, що стосуються роботи спеціальних місій, не передбачені цією Конвенцією. Відповідно, ці питання продовжують регулюватися нормами міжнародного звичаєвого права, що і підтверджено в Преамбулі Конвенції про спеціальні місії 1969 р. (Генеральна Асамблея ООН, 1969). Норми міжнародного звичаєвого права щодо спеціальних місій впливають із загальної практики та *opinio juris* держав і відображають принцип функціональної необхідності, який лежить в основі всього дипломатичного права (Wood and Sanger, 2019).

Враховуючи глобалізаційні і інтеграційні процеси в діяльності спецмісій відбувається постійна їх видозміна. Однак, сьогодні, в рамках діючого міжнародного права не існує загальних положень договору, які б регулювали порядок формування, направлення та визначення функцій, саме їх мандат, коло повноважень спеціальних місій ММО до держав-членів поза регулярним моніторингом. Загалом, можливість направлення спеціальних місій, регулюється міжнародними договорами, укладеними між суб'єктами міжнародного права (САНДИ (2019)5 prov., 2019).

Нові тенденції доводять, що вузькі рамки, накладені на поняття офіційної дипломатії традицією і доктриною, зараз значною мірою піддаються впливу нових вимог сучасного міжнародного співтовариства, де помітнішу роль відіграють різні ММО. З огляду на той факт, що Конвенція про спеціальні місії 1969 р. вважається значною мірою відображенням звичаєвих норм, які застосовуються до всіх спеціальних місій, її положення також можуть застосовуватися *mutatis mutandis* до спеціальних

місій, які направляються і ММО. Науковці М. Вуд та А. Сангер наголошують, що поняття, яке міститься у ст. 1 Конвенції, в сучасному контексті доцільно розглядати, як і місії, які направляються до держав різними ММО і особливо, а особливо Європейським Союзом (ЄС) (Wood and Sanger, 2019, с. 5).

При цьому В. В. Ковальська, виділяє, що Нью-Йоркська конвенція застосовується виключно у відносинах між державами та не передбачає можливості направлення спеціальної місії ММО, що формально перешкоджає її застосуванню у відносинах з ЄС. Однак, на практиці вона застосовується у відносинах між ЄС та державами, що є учасниками Конвенції. Але оскільки Україна є учасницею Конвенції, її положення слід вважати дійсними у відносинах Україна – ЄС (Ковальська, 2016, с. 7)

Варто відзначити, що Україна як учасник Конвенції про спеціальні місії 1969 р., направляє і приймає значну кількість спеціальних місій різних рангів і з різного кола питань, які в результаті набувають нового змісту та мають ряд особливостей. У цьому контексті слід також зазначити, що протягом останніх років в умовах інтеграційних процесів, ЄС до України було скеровано декілька спеціальних місій. У 2005 р. розпочала свою роботу Місія ЄС з прикордонної допомоги Молдові та Україні (EUBAM). Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України, Урядом Республіки Молдова та Європейською Комісією щодо місії Європейської Комісії з надання допомоги в питаннях кордону в Україні та Республіці Молдова від 07.10.2005 р. слугує правовою основою діяльності Місії. Ним визначено мандат, механізми координації і статус EUBAM, правові зобов'язання, тривалість роботи Місії та надання дипломатичних привілеїв та імунітетів (Меморандум, 2005).

При цьому, Місія не має виконавчих повноважень, фінансується ЄС у межах Європейського інструменту добросусідства та партнерства. Міжнародна організація з міграції згодом долучилась в якості партнера-виконавця. Пропонуючи всебічну підтримку з боку штаб-квартири і польових офісів, EUBAM сприяє законному пересуванню людей і торгівлі і підтримує приведення прикордонних процедур і стандартів у відповідність до тих, які діють в ЄС. Місія має Представництва в м. Одесі (Україна) та м. Кишиневі (Молдова), а також шість польових офісів. Мандат Місії було кілька раз продовжено і поточний є діючим до 30.11.2025 р.

Не менш важлива Консультативна місія ЄС з реформування сектору цивільної безпеки в Україні (EUAM/КМЕС) розпочала роботу в Києві з 01.12.2014 р. після революції на Майдані 2013-2014 рр. на запрошення українського уряду. КМЕС в Україні допомагає українській владі здійснити сталу реформу цивільного сектору безпеки. Угодою між Україною та Європейським Союзом про статус Консультативної місії Європейського Союзу з питань реформування сектору цивільної безпеки України від 17.11.2014 р. визначено усі правові аспекти діяльності, включаючи функції, умови роботи та надання привілеїв і імунітетів членам Місії (Угода, 2014). Діючий мандат був ухвалений на період 2021-2024 рр., однак у 2023 р. він був суттєво скоригований, із врахуванням викликів, які пов'язані з агресією Російської федерації проти України.

На запит уряду України до ОБСЄ та консенсусним рішенням усіх 57 держав-учасниць ОБСЄ, 21.03.2014 р. було розгорнуто Спеціальну моніторингову місію ОБСЄ в Україні (СММ). СММ – це неозброєна цивільна місія, головні завдання полягають у неупередженому та об'єктивному спостереженні та звітуванні про ситуацію про дотримання прав людини та гуманітарну ситуацію у зоні конфлікту та по всій території України. Діяльність СММ регулювалась положеннями Рішення Постійної ради ОБСЄ № 1117 від 21.03.2014 р. та Меморандумом про взаєморозуміння між Урядом України

та Організацією з безпеки та співробітництва в Європі щодо розгортання спеціальної моніторингової місії ОБСЄ від 14.04.2014 р. Ці два документи визначають структуру, склад і мандат СММ. Уряд України розглядав Місію як дипломатичну місію (ст. 4). Згідно зі ст. 5 Меморандуму, Місія та її персонал користуватимуться на території України тим самим статусом, правами, привілеями та імунітетом, які надаються Урядом України дипломатичним представництвам та дипломатичним агентам, акредитованим в Україні відповідно до Віденської конвенції про дипломатичні зносини 1961 р. (Меморандум, 2014). СММ неодноразово продовжувала свій мандат, але остаточно завершила свою діяльність 31.03.2022 р. у зв'язку з повномасштабним вторгненням Російської федерації на територію України.

У зв'язку з окупацією Криму Російською федерацією, у березні 2014 р. було направлено Моніторингову місію ООН з прав людини в Україні (ММПЛУ). Її було організовано Управлінням Верховного комісара ООН з прав людини на прохання української сторони для оцінки, звітування про ситуацію з правами людини та наданням підтримки Уряду України у заохоченні та захисті прав людини. Угода між Управлінням Верховного комісара ООН з прав людини та Урядом України щодо розгортання короткострокової моніторингової місії ООН з прав людини в Україні (ММПЛУ), укладена 31.07.2014 р., і є її правовою основою для діяльності. Зокрема, Угода регулює умови, порядок створення та функціонування ММПЛУ, її статус та статус посадових осіб та приміщень. ММПЛУ здійснює моніторинг ситуації з правами людини в державі з особливою увагою на Автономну Республіку Крим, східні і південні регіони України, а також подає регулярні, точні і публічні звіти Верховному комісару про становище у сфері прав людини та проблеми, а також ризики, що виникають. Згідно зі ст. 3 Угоди, Уряд України застосовує до ММПЛУ, посадових осіб та експертів у відрядженнях, осіб, які надають послуги від імені ММПЛУ, положення про привілеї та імунітети, викладені в Угоді між Урядом України та ООН щодо створення Тимчасового офісу Організації Об'єднаних Націй від 06.10.1992 р. (Угода, 2014).

Окрім цього, доцільно враховувати, що останні події в умовах агресії Російської федерації проти України, кількість спецмісій значно зросла та здійснюються на запит української сторони з метою вирішення багатьох питань військово-політичного, оборонного, економічного та ін. характеру на різних рівнях та є показовими в контексті подальшого розвитку дипломатичного права ММО.

Висновки. Враховуючи вищенаведене, варто відзначити про те, що в дипломатичній практиці в сьогоdnішніх умовах відбуваються зміни у двох напрямках – як за об'єктами, так і суб'єктами дипломатичних зносин ММО. Враховуючи інтеграційні процеси, врегулювання кризових питань, збройні конфлікти, кількість спеціальних місій ММО зростає. Правовими засадами діяльності спеціальних місій ММО залишаються звичаєві норми, двосторонні угоди між ММО та державами, та відповідно національне законодавство кожної держави. Єдиного документу, який би регулював усі аспекти роботи дипмісій відповідно до різних видів не існує. Але поміж тим, Конвенція про спеціальні місії 1969 р. залишається базовим документом для діяльності спеціальних місій і ММО, а саме в умовах сьогоdnішніх загроз і викликів. Як правило, в практиці дипломатичних зносин, детально умови конкретної спеціальної місії, що направляється ММО до держав, викладені у формі спільного документу у вигляді угод, меморандумів та ін.

Тенденцією саме сучасних дипломатичних відносин є направлення спеціальних місій ММО до держав-членів, так і кандидатів на вступ до певної ММО. Починаючи з 2005 р. в Україну було направлено дипломатичні місії ЄС, ООН, ОБСЄ з різними

мандатами. Здебільшого усі спеціальні місії розпочали свою роботу з моменту окупації Криму та подальшого захоплення частини Донецької і Луганської областей. Більшість з них, продовжили свою роботу в умовах повномасштабного вторгнення Росії до нашої держави з метою спостереження, моніторингу за правами людини, подачі регулярних доповідей та допомозі у проведенні правових реформ.

Бібліографічний список:

- Генеральна Асамблея ООН, 1969. Конвенція про спеціальні місії від 08 грудня 1969 р. [онлайн] Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_092#Text> [дата звернення 07.05.2024].
- Ковальська, В. В., 2016. *Правове регулювання діяльності місій Європейського Союзу (на прикладі місії Європейського Союзу з прикордонної допомоги Молдові та Україні)*. Кандидат наук. Автореферат. Національний університет «Одеська юридична академія».
- Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України, Урядом Республіки Молдова та Європейською Комісією щодо місії Європейської Комісії з надання допомоги в питаннях кордону в Україні та Республіці Молдова від 7 жовтня 2005 р. *Офіційний вісник України*, 2006, [онлайн] Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/998_235?lang=en> [Дата звернення 7 травня 2024].
- Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України та Організацією з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) про розміщення спеціальної моніторингової місії ОБСЄ від 21 квітня 2014 р. *Офіційний вісник України*, 2014, [онлайн] Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/975_026#Text> [Дата звернення 7 травня 2024].
- Угода між Україною та Європейським Союзом щодо статусу Консультативної місії Європейського Союзу з реформування сектору цивільної безпеки України (КМЕС в Україні) від 17 листопада 2014 р. *Офіційний вісник України*, 2015, [онлайн] Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_012#Text> [Дата звернення 7 травня 2024].
- Угода між Урядом України та Управлінням Верховного комісара ООН з прав людини про розміщення короткотермінової моніторингової місії ООН з прав людини в Україні від 31 липня 2014. *Офіційний вісник України*, 2017, [онлайн] Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-14#Text> [Дата звернення 7 травня 2024].
- CAHDI, 2019. *Replies by States to the questionnaire on “Immunities of special missions”*. Directorate of Legal Advice and Public International Law. Committee of Legal Advisers on Public International Law (CAHDI). 2 January 2019. Strasbourg [online] Available at: <<https://rm.coe.int/cahdi-2019-5-prov-bil-replies-by-states-to-the-questionnaire-on-immuni/168090fd59>> [Accessed 01 May 2024].
- Dembinski, L., 1988. *The Modern Law of Diplomacy: External Missions of States and International Organizations*. The Netherlands: Martinus Nijhoff Publishers.
- Nikołajew, J., 2013. The Concept and Classification of Special Missions Under International Law Doctrine. *Review of Comparative Law*, 18, pp. 129–146. Available at: <https://www.kul.pl/files/35/public/129-146_pdf.pdf> [Accessed 07 May 2024].
- Schermers, H. and Blokker, N., 2011. *International Institutional Law: unity within diversity*. 5th rev. ed. The Netherlands: Martinus Nijhoff Publishers.
- Wood, M. and Sanger, A., 2019. *Immunities of Special Missions*. Council of Europe: Brill-Nijhoff Publishers.

References:

- CAHDI, 2019. *Replies by States to the questionnaire on “Immunities of special missions”*. Directorate of Legal Advice and Public International Law. Committee of Legal Advisers on Public International Law (CAHDI). 2 January 2019. Strasbourg [online] Available at: <<https://rm.coe.int/cahdi-2019-5-prov-bil-replies-by-states-to-the-questionnaire-on-immuni/168090fd59>> [Accessed 01 May 2024].
- Dembinski, L., 1988. *The Modern Law of Diplomacy: External Missions of States and International Organizations*. The Netherlands: Martinus Nijhoff Publishers.
- Heneralna Asambleia OON, 1969. Konventsiia pro spetsialni misii vid 08 hrudnia 1969 r. [Convention on Special Missions], *Heneralna Asambleia OON* [online] Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_092#Text> [Accessed 7 May 2024]. (in Ukrainian).
- Kovalska, V. V., 2016. Pravove rehuliuвання діяльності місії Європейського Союзу (на прикладі місії Європейського Союзу з прикордонної допомоги Молдови та України). [Kovalska V.V. Legal regulation of activity of the European Union mission (for example, the mission of the European Union Border Assistance Mission to Moldova and Ukraine)]. Ph.D. Abstract. Natsionalnyi universytet «Odeska yurydychna akademiia. (in Ukrainian).
- Memorandum pro vzaiemorozuminnia mizh Uriadom Ukrainy, Uriadom Respubliky Moldova ta Yevropeiskoiu Komisiieiu shchodo misii Yevropeiskoi Komisii z nadannia dopomohy v pytanniakh kordonu v Ukraini ta Respublitsi Moldova vid 7 zhovtnia 2005 r. [Memorandum of understanding of Understanding between the Government of Ukraine, the Government of the Republic of Moldova and the European Commission on the European Commission's border assistance mission to on the European Commission's border assistance mission in Ukraine and the Republic of Moldova]. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*. 2006. [online] Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/998_235?lang=en> [Accessed 7 May 2024]. (in Ukrainian).
- Memorandum pro vzaiemorozuminnia mizh Uriadom Ukrainy, Uriadom Respubliky Moldova ta Yevropeiskoiu Komisiieiu shchodo misii Yevropeiskoi Komisii z nadannia dopomohy v pytanniakh kordonu v Ukraini ta Respublitsi Moldova vid 7 zhovtnia 2005 r. [Memorandum of Understanding between the Government of Ukraine, the Government of the Republic of Moldova and the European Commission on the European Commission Border Assistance Mission to Ukraine and the Republic of Moldova]. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*. 2006. [online] Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_235#Text> [Accessed 7 May 2024]. (in Ukrainian).
- Memorandum pro vzaiemorozuminnia mizh Uriadom Ukrainy ta Orhanizatsiieiu z bezpeky ta spivrobotnytstva v Yevropi (OBSIe) pro rozmishchennia spetsialnoi monitorynhovoi misii OBSIe vid 21 kvitnia 2014 r. [Memorandum of Understanding between the Government of Ukraine and the Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE) on the deployment of the OSCE Special Monitoring Mission]. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*. 2014 r. [online] Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/975_026#Text> [Accessed 7 May 2024]. (in Ukrainian).
- Nikolajew, J. 2013. The Concept and Classification of Special Missions Under International Law Doctrine. *Review of Comparative Law*. vol. 18. pp. 129–146. Available at: <https://www.kul.pl/files/35/public/129-146_pdf.pdf> [Accessed 07 May 2024].
- Schermers, H. and Blokker, N., 2011. *International Institutional Law: unity within diversity*. 5th rev. ed. The Netherlands: Martinus Nijhoff Publishers.

Uhoda mizh Ukrainoiu ta Yevropeiskym Soiuzom shchodo statusu Konsultatyvnoi misii Yevropeiskoho Soiuzu z reformuvannia sektoru tsyvilnoi bezpeky Ukrainy (KMieS v Ukraini) vid 17 lystopada 2014 r. [Agreement between Ukraine and the European Union on the Status of the European Union Advisory Mission for Civilian Security Sector Reform in Ukraine (EUAM Ukraine)]. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. 2015 r. [online] Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_012#Text> [Accessed 7 May 2024]. (in Ukrainian).

Uhoda mizh Uriadom Ukrainy ta Upravlinniam Verkhovnoho komisara OON z prav liudyny pro rozmishchennia korotkoterminovoi monitorynhovoi misii OON z prav liudyny v Ukraini vid 31 lypnia 2014 r. [Agreement between the Government of Ukraine and the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the deployment of a short-term UN human rights monitoring mission in Ukraine] *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. 2017 r. [online] Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-14#Text> [Accessed 7 May 2024]. (in Ukrainian).

Wood, M. and Sanger, A., 2019. *Immunities of Special Missions*. Council of Europe: Brill-Nijhoff Publishers.

Стаття надійшла до редакції 10.05.2024

Kuzma V.

SPECIAL MISSIONS OF INTERNATIONAL INTERGOVERNMENTAL ORGANIZATIONS: THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS OF FUNCTIONING

The article is devoted to the theoretical and practical aspects of the functioning of special missions of international intergovernmental organizations at the present stage. It is noted that diversification of international relations contributes to the expansion of interactions between subjects of international law in various forms. It is actualized that international intergovernmental organizations, in exercising the right of foreign relations, are increasingly using ad hoc diplomacy or special missions. The author emphasizes that the trend in the development of the institution of special missions is the practice of their implementation by international intergovernmental organizations on various issues at different levels. At the same time, the author underlines that there is no regulatory framework for all aspects of their functioning. Particular attention is paid to the activities of individual special missions of international intergovernmental organizations in Ukraine. It is established that the diplomatic temporary missions of the UN, OSCE, EU and in the context of the Russian-Ukrainian war are carried out in accordance with the provisions of the 1969 Convention on Special Missions, customary law and are additionally regulated by relevant agreements and memorandums.

Considering the long existence of the institution of special missions, the practice shows and in the context of the Russian-Ukrainian war, the form of diplomatic activity of the IMO not only occupies an important place in the process of international communication, but also dynamically develops and improves, which in the future will require additional international legal regulation.

Key words: *ad hoc diplomacy; customary international law; European Union; human rights protection; international law; international intergovernmental organizations; law of external relations; Organization for Security and Co-operation in Europe; Russian-Ukrainian war; special missions; United Nations.*